

מקורות לעיון במס' יבמות: פרק האשה רבה

דף יז

אדר תשע"ב

מ. זילברמן

(צה:) **תצא מזה ומזה**. תנן בריש פירקין, האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך וניסת ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה וכו'. ופירש רש"י (ד"ה תצא מזה ומזה), "כשאר אשת איש שזינתה דהך לאו אנוסה היא ואע"ג דהימנוהו רבנן לעד אחד באשה משום עיגונא טעמא מאי משום דהיא גופא דייקא עד דידעה בקושטא ומינסבא והא דלא דייקא קנסי לה". הרי דקנסוה להיות דינה כאשת איש שזנתה דמתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחלתה. וכן יותר מפרוש בריטב"א ריש פירקין שכתב, "פ' שהחמירו עליה לעשותה כאילו זינתה במזיד שהיא אסורה לבעל ולבועל ואע"ג דשורת הדין אין כאן זנות דהא ברשות ב"ד נשאת על פי עד אחד וכדאמרינן דמתוך חומר שהחמירו בסופה הקילו עליה בתחלתה וכיון דלא דייק ואינסיבא עשאוה כמזידה". וכן במאירי, "שאסורה לשניהם לשני שהרי אשת איש היא ולראשון כדין אשת איש שזינתה ואע"פ ששוגגת היא ושוגגת כאנוסה היא ואונס בישראל שארי מכל מקום לא הותרה לינשא בעד אחד אלא משום עיגונא ומשום דסמכי רבנן עלה דדייקא ומינסבא ומדלא דייקא שפיר פושעת היא ואין צריך לומר אם נשאת על פי עד אחד מאליה בלא הוראת בית דין שהרי כל שבעד אחד אין לה לינשא לכתחלה אלא בהוראת בית דין ואף כשנשאת בעדים מכל מקום כל כי הא קנסוה רבנן כי היכי דתידוק שפיר ואף לכשיגרשנה הראשון אסורה לשני שכל שנאסרה לבעל נאסרה לבועל כמו שהתבאר".

אך בבדק הבית בבית יוסף (אה"ע סי' קנט) הביא מדברי רש"י בדף צה: (ד"ה ורב הונא) יוצא טעם אחר לדין תצא, דכיון דצריכה גט מן השני מהטעם דשמא יאמרו גירש את הראשון ונשא את השני ונמצאת אשת איש יוצאת בלא גט, אם יתירו לה לחזור לראשון יאמרו דהראשון מחזיר גרושתו משנשת לאחר. וכתב הב"י, "ומעתה יש לנו לעיין ולכוין דבריו אלה על אלה". וכדברי רש"י האחרונים כתב הרמב"ם (פ"י גירושין ה"ד-ה"ה), "כל מי שנשאת בגט בטל הרי זו צריכה גט מבעל שני מדבריהן כדי שלא יאמרו אשת איש יוצאה בלא גט וצריכה גט מן הראשון להתירה לשאר העם ונאסרה על שניהם לעולם אע"פ שנבעלה בשגגה כדי שלא יאמרו החזיר זה גרושתו אחר שנשאת ואם עבר אחד משניהן והחזירה יוציא. וכן הדין באשה שבאו לה עדים שמת בעלה ונשאת ואחר כך בא בעלה בין שהיה בעלה פקח בין שהיה חרש בין שנשאת לפקח בין שנשאת לחרש שאין קדושיו קדושין גמורים תצא משניהם וצריכה גט משניהם ונאסרה על שניהם עולמית".

[וליישב דברי רש"י ראה באוצר הפוסקים (אה"ע סי' יז אות תכ הע' ד) שציע דטעם קנס שייך רק בניסת ע"פ ע"א ואילו טעם שמא יאמרו וכו' שייך היכא דניסת ע"פ ב' עדים. וכן בחוט המשולש (סי' יג ד"ה מעתה). אך מ"מ רש"י בדף צה בטעם שמא יאמרו וכו' הזכיר ע"א. ובמאירי שהבאנו שהניח דהטעם משום קנס הסביר איך טעם קנס שייך אף בניסת ע"פ ב' עדים.]

וכנ"מ בין הטעמים כתב המשנה למלך (שם) דהיכא דזנתה עם השני שייך טעם קנס אבל לא שייך טעם שמא יאמרו וכו'. וכן יוצא מדברי חידושי הרשב"א בגיטין (פ: ד"ה נשאו אין) שכתב, "ולהכי לא קשיא

ליה לתלמודא בהאשה רבה נשאת אין זינתה לא דהתם ודאי לא הוצרך לשנות זנות דפשיטא דאין חלוק בין נשאת לזנתה אלא בכל ענין גזרו לאסור בשוגג כיון דבמזיד מיתסרא מן התורה". וראה בשו"ת אבני נזר (אה"ע סי' צ"א) דנחלקו בזה המחבר והרמ"א. דבשו"ע (אה"ע סי' קנט ס"ד) פסק, "נתיבמה בטעות כגון ששמעה שמת בעלה ואחר כך בא אם היתה נשואתו אינה צריכה גט מהיבם ואם היתה ארוסתו צריכה גט מהיבם". והוסיף הרמ"א דבהיתה נשואה דא"צ גט מהיבם מותרת לבעלה ובארוסה דצריכה גט מהיבם אסורה לבעלה. והעיר הבית שמואל (סק"י) דהמחבר השמיט הא דמותרת לבעלה כי להטעם דבאשה דעלמא שנשאת לאחר אסורה לבעלה קנס דלא דייקא ה"ה אף באשת אחיו ולכן אסורה לבעלה. והרמ"א שהוסיף דמותרת לבעלה ס"ל דטעם האיסור לבעלה ראשון בעלמא הוא משום שמא יאמרו וכו' וזה לא שייך לגבי אשת אחיו, דאף אם גירש בעלה אסורה לאחיו. וראה עוד נ"מ באוצר הפוסקים (אה"ע סי' יז אות תכא).